

7. CIA 4. 52

Сэтон Томпсон

BOORY

ОJPOТNATSIZDATEЛSTVOЗЬ.

Сэтон Томпсон.

Алт.

1-93

ВӨӨРҮ

Тозьжак Iраida—көcirген.

Г.П.Б-ка обяз. экз.

Лингр. 1931 год

Акт № 28 - 638

Всік вудугери-ле
вазагына
„КЪЗЫ-Оҗрот“ деп
вириккени.
Ovlit № 604 Tiraz 3035
Об'єм 0,6/10 п. л. С. ф. А-6.

BӨӨRҮ.

Bir katap Tөгyстей-dep kizi, andap çy-
гyp. Bij-dep attu suudyң çарадында, çаап
вөгу көрди. Көк-воро аң, кулагың курсы-
дыр, тыңдар, ағы-вери көрип, сырапың орто-
зынаң сыгыр туру. Төгyстей deze çаап ка-
жыңның төзине, çазыпыр kala-la, тавыштан-
вај multығың вөгу çаар шыкај tudup,
адыр-ijdi. Вөгу ағы-вери çайкапыр ol-la
çerge аттығыр сыгылды.

Tөгyстейдиң ijdi, вөгу сыккан сырапың
ортозы çаар kirip yгyp турды. Опың yрге-
nin ugar bolzo, војыпың eezin кысығыр
turgan oшкош voldы. Ajdarda Tөгyстей
ijdinin kijnince сырапың ортозы çаар kirip
көрөг bolzo, ondo, ojdkтың icinde 8 (se-
gis) kicinek вөгyниң valдары çаныс çerge
çuulпыр, көстөри-le surkurap, Tөгyстей çаар
көргилер отығлар.

Tөгyстей оны көрө-лө syynip sanанды;
—Men кандыј ығысту kizi, 8 вөгyниң va-
lazың сојыр алзам евеş akca volor.

Онын кижинде Төгустей агаşтын чаан рудагын сьндьр аьр, ојдукка тызе 7 вөөгүниң валазьның вазьн вьса сокты, сегизинцизи деже туура каалар, тыгин şркејтип ьркьраньр тура верди.

Касанда волзо анын калгансь валазьн өлтүрөйтөн, оной ваşка андар çурзе ьрсь çок волор деп, Төгустей алдында угур çурген еди.

Төгустей ол вөөгүниң валазьн мойннан tudup таарна сьльр алды. Өлтүргөн андардын тerezин сојьр аьр çандь. Оной агь gorotko вагьр вөөгүниң валазьнла козо терелерин садьр ијди.

Emди ол вөөгүниң валазь көр ијты кизиниң коьна кирди. Ajдarda вөгүниң валазьн кьңсьга вуулајла вөөгү кирер едип чаан кајьрсак ајлу неме çазар којды. Іјтери кајьрсактын еки çаьннан çадьн аьр, вөөгүниң ськканьн кетер çаттылар.

Вөөгүниң валазь оной сьгьр-ла келзе, іјтер онын усты орто келип турар voldь. Ajдarda кичинек вөөгүсек ојто ол кајьрсакка кирип, кьңзьр, tutкан çерин çалар, ьркьраньр çadat.

Kicinek wørysektin çanb eezi, Makaj-la der kizi, onb kьпçьdan vozodьp, soot edip kørөгө, ijteri wøryle tartьssьn der tukurup turdь.

Ijter ol wørysekti aрь-beri syrip, aradar, kajьrcakтьn icine kirerge vozotpoj turdь, wøryni kulagьnan tişter, çerge çьgьp turdь. Onьn kijninde eezi ijterinen onb ajгьp aьp, kajьrcagьna casьp ijет. Ijter tutkan, wørysektiң walularь, uzak wolwoj çazьlar woldь. Çe çazьla-da wørysektin kьjьnb ojto waştala wereten.

Kyn ødip turdь, kicinek wøryniң walzь, kynuң çaandar, tam kucty, wolьp wardь. Emdi ijter onb kaa-çaa-la çawa çedip çьgar woldь. Kaгьn ol wojь toktop, ijter-le soguza werer wolgon.

Ol sogušta wudyn çьkraј onco çeri valu wolьp çьgar woldь. Ijter-de baza ajlandьra wøryniң kurc tizine waluladьp bir kanca çazьlp wolwoj çьgdiler,

Wørysektiң çadьzь koomoj woldь. Onьn ajlandьra øştyleri køptøp turdь, ulus-ta oncozь itten aрь, kynuң-le onb kьjьnar, onьn çьktazьna katkьrьzьp kørgiler turdьlar.

Çe, çapъs-la wøryge acъnpъ turatan kizi tabыdъ, olor ekei çuuk naçalar woldъ. Ol wøryniң naçъzъ eeziniң Miške-dep kicinek uulcagъ woldъ.

Miškeenin øştyuzi çaan kara ijt wolgon.

Bir katar uulcak ojnop çygerde, oo øşty kara ijt onъ tudarga, cedendi kыkar, enølöp,—ketep turdъ. Wøry onъ көrөлө, mantap kelip, uulcokтың-la ittiң ortozыna urup verdi. Ijt wøryni көrөлө, ыккыранъp uura wargaga turarda, wøry onъ ijbedi. Ijt-le wøry tuduza verdi.

Çaan udawadъ, көrөг wolzо Miške cedeniң ystyne cыkты. Ijt wørycekke tamagъn çara tiştedip ölyp kolgan çadыгъ. Onың kijninde Miške cedennen tyzip wørycek çaar wargъp kelip, cыjmaarga turadr, wørycek oo ыккыранъp turdъ. Çe onдыj-da wolzо, belineң kolya tijerde, wørycek ыккыгъwaj, çalgoncыj verdi. Onың alдыn-da wørycek kizee cыjmadardan kizini wozъ çaar çuuktatpajtan, wolgon çapъs-la Mişkeni çuuktadyр eky naçыlazъp turdъ.

Wøry uluсть-da waza ijt cilep көrөwөj turdъ. Çapъs ook waldardъ tjibes wolgon. Mişkee deze çalgancыp turdъ Emdi Miş-

kee korkor neme çok voldь. Онын çuuk
паçьзь karuuldagь vөөry voldь.

Mişkeniң adazь Makajla асьпсак kizi
volgon. Bir katar ulьna асьпър, онь so-
gorgo agaş alala kijninen çygyrdi. Mişke
ezikten сьgala, turань ajlandьra çygyrup
vөөry çatkan kajьсагына kirip aldь. Vө-
өry oo çalgансьр еky kajьсактың icinde
отьrdьlar. Makajla uzuun agaştu kelele
Mişkeni sogorgo vөкөјip kazaga çaar aga-
зын suktь. Vөөry tizin ьrsajтыр sen menin
паçьма tijve dep ajdarga turgансьлар ь-
кьраньр turdь. Makajla oo çaman асьпа-
la vөөryni adarga varьр мытык ekeler dep
turgанса, uulь vөөry vile çava отьrganь
sanазьна çань kirdi. Çetker сьгыр uulь
kozo өlvөzin dep мытыгына varvadь. Vөө-
ry Makajlanьң uulьn sogorgo turgан agaş-
тың ucunaң tiştep vajagь uuldь sokтырvaj
turarda Makajla oo tam асьпър, кьјгырьр,
адьльр турала, cat сөкөјлө ajль çaar vastь.
Teremneni ajlandьra vөөryler көптөј verdi.
Ol ac kazьr vөryler teremneniң çakadagь
ulustьң cedenderine kirer voldь, ondogь
çatkan ulus malьn sugarga çer tappaj aj-

landra orolor kazьp, koron salдылар, e onьnda volьзь etpedi.

Gorotton oon-semis bir kizi keldi. Onьn vөөry tudatan eki aan ijdi kozo keldi. Biryzi ak ijt volgon biryzi kək ijt. Ekileziniң tizi kadu oškoş kurc; surku-rap turar aan kөsty voldь.

Ol gorotton kelgen kizi, eki aan idile, vөөry-lerdi ok ederge keldi. Vөөry-lerle сьdap sogьzarьп uluska kөrgyzerge, oon kizi Makajlanьn vөөryzin sadьp alarga sanadь. Makajla oo өptөnip Mişkeniң naşь vөөryzin sadьp ijdi. Uulь vөөryni satkanьп vilbezin dep Makajla onь өskө deremnee aan snezine aьldazьп dep jie verdi. Vөөryni kajьrcakka vektej le, alaңgo—apardьлар.

Kajьrcaktьп ici syrekej kicinek voldь. Vөөry onon сьgarga; teep agazьп tişter turdь. Onon сьгьp volvozьп vilele vөөry, epty adьp aьp vazьп vudьna salьp aьp araj, acьmсылу uludь, ulujla vazьп kөdirvej, kөzile agь- veri kөrip, tyrme oškoş kajьrcagьna attь.

Onьn kijninde avra toktoj verdi. Kajьrcaktь acьp vөөryni alaңa vozodьp ijdiler.

Bөөрү çerge tyзyp, silkine-le, сылаган вели-
вудьн tyzedip арь-вери көрди. Ajlandra
turgan ulustь, ijterdi көрөлө будь-belinin
tygi тура сыкть. Кьнçьда turgan ijter yrip,
вөөрүни tudarga albadanьp турдь. Bөөрү
онь көрөлө tuura mantadь, ajdarda olor
ijterin vozodьjdiler. Ijter вөөрүниң kinince
mantap, koшoj çedizip mantadь. Olor
mantaganda буттарь көринвей турдь, sranaj-
la усьp bargan oшkoш vildiret.

Anajda mantap çyryp oturala ijter eki
çаньnan вөөрүни tudup toktodordo, ycy
tuduza verdi. Onoң көрөг volzo akijt өрө
cactьpa-la toolono verdi, onь eeci baza vi-
ryzi tuura carcaldь.

Bөөрү tudatan eki ijdi eki вашка cасььp
bастpa воьь kan volьp, өлөрдin aldьnda-la
çadьь.

Bөөрү deze onoң, арь mantavaј, tilin
сыгарьp альp тьп-тьп тьпьp ondo-lo oturdь.

Baza-la төрт ijt ekeldiler. өлген ijter-
din eezi асььпьp, çyzi кьzara verdi. Onьң
kijninde atka минip альp ol kizi, em вөө-
рү bistin neme воibos деп ajdala вөөрү
çaar çortть

Makajla деп kizi,- vozodor-dep ajdar-

ga turganca көрөр болзо, uraktan attu, бөрык çok, salkыnga çacь çeltrep-kalgan bir uulcak маңтадыр klediri. Uulcak кыжгыр, коь-la çапыр, адын тыргедип keldi. Atтан тышкен-le воьнца вөөру çаар çугу-rip кыжгырды:—kalak, бу менин вөөруум-ди канайр турьгар dedi. Ol uulcak Makaj-лапын çаан enezine аьлдар bargan. Miшке-der uulcagy boldь.

Вөөру ваза паçым keldi деп syyndi. Miшкеe çalgансыр турды. Miшке аң паçы-зыпын belin сымар турды. Вөөру онын çuzin, коьн çалады. Онын kijninde Miшке adазынçaар-la vajagy ijterdin eezi kizi çаар көгүр, тыкьраган unile:—sler менин вөө-руме tijbeger, мен оны slerge вөөруни sadьр аларга berbezim деп кыжгырды.

Вөөруни sadьр алган kizi кьзагыр, асы-пыр кыжгыр айтты:—Men вөөру ucun ак-çань төлөгөм, вөөру менii, uulcакты агь çajladar-dedi.

Makajla adынаң tyzip, uульн вөөрунен uradar деп барарда, вөөру ькьранды. Ma-kajla korkolo ojto vastь—sler тыньгарды кьсканвай турган болзогор ol uuldь воь-гар uradaar—dedi.

Ucında Makajla vөөгүниң ваазьп ojto verdi. Miške наць-вөөгүзин eecide-le çana verdi.

Kyskyde Miške oорьдъ. lixoradka деп оору тавьлдъ, оорузъ кунуң-le çaanар, Miške турьр albaska çetti. Uzak оорудъ. Къз çedip keldi. Miške оорузьнаң çазьлвадъ. Вөөгү Miškee sanarkар сьгарь çадьр улур турар boldъ. Miške оньң унин угьр, çyregi оогьр, оо асьпьр, ijlaar boldъ. О н ь п kijninde Miške surадъ— „Meniң нацьтm воорүни veri kijdiriger“—деп surarda, вөөгүни kijdirdi. Вөөгү çalgансьр вазьр, төзөгиниң çаньна вагьр çадьр элдъ, о н о п ажьлвас boldъ.

— Kynder өdip турдъ, Miške deze çазьлвај, оорузъ tam çaандар турсь. Еңиргери Miške uktaj verdi ajldaагь ulузъ сьгавердiler. Uгар volzo ajлдьң icineң, вөөгүниң асьтсьлу ulугань uguldъ. Онь ugala ulus, Miške çatkan кьрка kelip көрөг в o l z o, çatkan çerine çадьр вөөгү ульр турь, Miške deze төзөгинде өlip kalган çадьгь.

— Miškeñiң сөөгин çуup salarda, bir канса тyn-tyş вөөгү Miškeñiң сөөгине вагьр алуур boldъ.

Bөөгүни кыңчыга вуулаарга турарда ол вуулатьрбай чалаң төмөн мантай берди.

Суунун чарадында, гороттон урак эмес, бир кичинек тура турган, ол турарда бир Endrej деп аңсы, он алты чашту Маşa деп кышту кизи чатты. Endrej. Мишке-ле онын па-чызы вөөгү керегинде неме укпаган еди, чаңы-ла-бу чуугында карган вөөгү вазыр çyreten, бирде ол вөөгү деремненин ичинде кирип вазыр çyreten деп угатан. Кизи көр-зө ыкырапа беретен, кичинек балдар учура-за: — слер менен коркыбагар, мен слерге тижесим — айдарга турган сылар çалгансыр балдарга çууктабай, өдө беретен.

Бир катар Endrejдин Маşa деп кызы агаştың ортозына вазыр суу кечип волвож, çаратка сыгыр отурды. Кенетийин көрөг волзо ыкыраганча еки аңсы иjtтер мантар кебет, Төгустейдин иjтери вольды.

Төгустей вожь саракка отырып алып, çа-ман ады-ла келип çадырды. Төгустей алдында Endrej-ле керизип көришпес волгон, онын учун ол иjтерге туттурарга тууган баланы көрөөсү вольп өдө берди.

Маşa deze аажь çок коркы-ла, ç e r g e çыгылып çада берди. Ол-ла тузунда в а j а

Mişkenin vөөryzi mantap kelip bir ijti җыга таварып, тамагып җара-кезе тиштеп салды. Baza вирузын вазала өлтырди Маҗа деп кыстып санаазь ордына кирген кижинде, еки ижди екилези өлып калганып көрди.

Вөөры Төгустейдин ијтерин өлтирип салалары вери көрөрдө, Төгустей-вожь оной карсыр, адын камсылар җуруп отургань көзине көрди. Төгустей онын енезин, карындаштарып өлтыреle макайлаа satкан edi. Ajdarda вөөры вожынын eskideegi өштызин тапыды.

Вөөры оны тапырда арказынын тыги җикейте туруп сыкты. Вөөры тапыла Төгустейдин кижинце мантанды. Төгустей оны адарта мыльгып, tudarda мыльгынын одь альподь, ajdarda Төгустей адын камсылар мантаты, оо воо җетпей, вөөры Төгустейге җедеle оны тутты.

Төгустейдин кuru санакту ады-ла dere-nee keldi. Санак ваstra кан voldь.

Маҗанын куусынынан Төгустейди туткан вөөры, Мишкенin вөөryzi деп улус bildi.

Онын кижинде gorottьп улузь, вөөры-н korkьыг voldь. Ajdarda оны өлтырер сти. Endrej вөөрыге тижезин деп канса-айтса онын сөзин укpadьлар:—Sler оны

асындьгьр тижезеер ол слерди вазат тижес. Ол менин баламды ижерден ажгьр алды-деп Эндрей айтты.

Вөөрүни агьртгьр өлтирер дешти. Бир канса ижер екелдiler. Вөөрү олордон бирде евеш коркувады. Ол кандь-да кустылерге сьдайтан. Чапс оны коркуjtана мытык волгон, оны усун ол мултыкту улусть көргөн-лө воьнса арка чаар мантандь.

Аңсылар, атарына минер алгьр кижинен мантандьр вадь. Урактан оны көрөлө ижерин возодьр вердiler. Вөөрү ижерди көрөлө ошто суу чаар мантандь. Ижер оны еесий мантагьладь усьнда вөөрү Эндрейдin туразьна четти.

Онон агь оны солгьн аңсылар тижуктар салдылар. Аждарда вөөрү седеннин чапны кееле оо иjt чууктавазын деп, тизин ьрсаятгьр отьрдь. Бир канса кизи вара-ла седеннин визьр иjdiler, вөөрүни ижер-ле улустар курцады. Вөөрү ол-ла орто воьнны өлөлөнин bildi.—Че ондыда волзо велеп өлөбөз, сырекеж тудузала өлөрим—деп санады. Вөөрү воьнны өштыleri чаар көрүп турды, өштыleri deze оны-ла тудузарга тидиналбай турды. Ол воьнса биригип тудушту

Olor tuduzarda tuduşkan çerdiñ karъ кьзыл канъ boldь. Анса-мынса volvodь ijt өлур kalğan çattь.

Вөөру ыкыраньр, тизин ырсайтьр суи çар vastь. Ijter deze onon korkьр, о п о п туура vaskladь. Çe vөөру 10 altam krely vaskanca аңсылардың бирызи, мыльтыгын шыкай-ла адыр-ijdi. Ан оо турьр, агь-вери çажканьр, çerge шыгылды. Оозынаң кан сыкть.

Оның-ла kijninde Мишкедин сөөгин салған çerine vөөруниң улугань угулvas boldь. Оның kijninde, кичинек Мишке о п ь п нашьзы vөөру-деp улустың санаазына кирbes boldь çаңьс Маша деп vала олорды unduvaj çырди.

—Ol vөөру çакшь ан volgon edi, nenin usun onь өлтirdi-ne?—деp Машаның adazy çаантайын аждьр çырди.

Ваазь 15 акса.

455-08

Алт.

1-93

15.10